

II. BAYEZİD'İN OĞLU ŞEHZADE MAHMUD'UN HAYATI VE FAALİYETLERİ

Yrd.Doç.Dr. Cevdet YAKUPOĞLU
Kastamonu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
cyakupoglu@kastamonu.edu.tr

ÖZET

Osmanlı tarihinde Sultan II. Mehmed (1451-1481)'in vefatını müteakip, oğullarından Şehzade Cem ve Şehzade Bayezid arasında vuku bulan taht mücadelesini Bayezid kazanmış ve sekizinci Osmanlı hükümdarı olarak ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur (1481-1512). Osmanlı Devletinin bu yeni hükümdarı, eski Türk veraset anlayışı gereği oğullarını Anadolu'nun mühim vilayet merkezlerine sancak beyi (vali) olarak atamakla işe başlamıştır. Bu çerçevede Sultan II. Bayezid'in oğullarından Abdullah, Şehinşah, Alemşah, Ahmed, Korkud, Selim, Mehmed ve Mahmud belli süreler zarfında muhtelif vilayetlerde valilik yapmışlardır.

Sultan Bayezid'in en küçük oğlu Şehzade Mahmud, babası devrinde Kastamonu (1484-1504) ve Manisa (1504-1507) vilayetlerinde valilikte bulunmuştur. Bu şehzade, çocukluğunun ilk yıllarını babasının sarayında geçirmesinin akabinde, henüz küçük yaşta Kastamonu'ya gönderilmiş, bu vilayette görev yaptığı dönemde imar faaliyetlerine, ilme, edebiyata, sanata ve devlet-halk bütünleşmesinin sağlanmasına önem vermiştir. Yirmi yıla yakın bir süre kaldığı Kastamonu'dan ayrılış nedeni ise kardeşlerinden Şehzade Alemşah'ın genç yaşta vefat etmesi üzerine onun yerine Manisa valiliğine tayin edilmesidir. Bahsi geçen bu son görev yerinde tıpkı kardeşi gibi hayatının baharında vefat eden (1507) Şehzade Mahmud'un kısa ama ilgi çekici hayatı, bu çalışma ile ele alınmaya değer bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şehzade Mahmud, II. Bayezid, Kastamonu, Manisa, Sancak Valiliği.

LIFE AND ACTIVITIES OF PRINCE MAHMUD, SON OF SULTAN BAYEZİD II

ABSTRACT

Following the death of Sultan Mehmed II (1451-1481) in history of the Ottoman Empire, Bayezid won the fight between himself and Cem, sons of Sultan Mehmed II for the throne and became the 8th Ottoman Sultan and gained the right for the governance of the Empire (1481-1512). This new sultan of the Ottoman Empire first sent his sons to important provinces of Anatolia as flag officer (governor) in accordance with the old Turkish understanding of inheritance. Within this framework sons of Sultan Bayezid II including Abdullah, Şehinşah, Alemşah, Ahmed, Korkud, Selim, Mehmed and Mahmud became governors in various provinces of Anatolia for certain periods.

Prince Mahmud, the youngest son of Sultan Bayezid became governor of Kastamonu (1484-1504) and Manisa (1504-1507) during the sovereignty of his father. Mahmud was sent to Kastamonu when he was very young, after he spent his early childhood in his father's palace. During his incumbency in this province, he attached particular importance on reconstruction activities, science, literature, art and ensuring the integration between state and public. The reason why he left Kastamonu, where he stayed almost 20 years was that he was appointed to Manisa as a governor due to the early death of Alemşah, one of his brothers. The short and interesting life of Mahmud, who passed away like his brother in the spring of his life was found worthy to be discussed in this study.

Keywords: Prince Mahmud, Bayezid II, Kastamonu, Manisa, Sanjak Governorship.

1. GİRİŞ

Sultan II. Bayezid'in oğullarından her birinin uzun veya kısa sürmüş hayatları, araştırmacılar tarafından incelemeye değer bulunmuş ve bu şehzadeler üzerine muhtelif hacimlerde çalışmalar yapılmıştır. II. Bayezid'in oğullarından hükümdarlık mertebesine yükselbilmiş yegâne şahsiyet Şehzade Selim olmuştur. Bu bakımdan onun hakkında dünyada ve Türkiye'de daha fazla bilimsel araştırma yapılması da elbette tabii karşılanmalıdır (Uluçay, 1954a:53-90; 1954b:117-142).

Selim'in kardeşlerinden ona karşı ciddi bir taht mücadelesi veren Şehzade Korkud'un hayatı ve faaliyetleri üzerine de küçümsenmeyecek bir alaka duyulmuştur (Uzunçarşılı, 1954:347-355). Bu iki şehzade haricindeki diğer kardeşlerin macera dolu hayatları ise daha az ilgi uyandırmıştır.

Özellikle Bayezid'in en küçük oğlu olarak kabul edilen Şehzade Mahmud hakkında bir bütünlük içerisinde bilimsel yayın ortaya konulduğunu söylemek biraz zor görünmektedir. Mensubu olduğu ailesi, kardeşleri içinde bu şehzadenin mevkii, sancakbeyi olarak icra ettiği faaliyetler, içinde bulunduğu kültür muhiti, sosyal hizmet anlayışını aksettiren geride bıraktığı mirası vb. konulara yönelik bir çalışmaya bu nedenlerden dolayı ihtiyaç hissedilmiştir.

2. ŞEHZADE MAHMUD'UN AİLESİ VE ÇOCUKLUĞU

Sultan II. Bayezid'in, daha şehzadeligi yıllarında dünyaya gelmiş sekiz oğlu vardı. II. Bayezid'in bu oğullarından en büyüğü *Abdullah* idi. Daha sonra ise *Şehinşah*, *Ahmed*, *Korkud*, *Selim*, *Mehmed*, *Alemşah*, ve *Mahmud* gelmekte idi. Bunlardan Ahmed, Korkud ve Selim haricindekiler, babalarından önce vefat etmişlerdir (Uzunçarşılı, 1998:234). Şehzade Mahmud, bunlardan en son dünyaya gelen oğlu idi.

Şehzade Mahmud'un ağabeylerinin sancak beyliği yapmış oldukları vilayetler ile bunların metfun buldukları mahaller tespit edilebilmektedir. Ancak bu şehzadelerin hayatları ve faaliyetleri hakkında bir takım çalışmalarda yeteri ölçüde bilgi bulunduğu için ayrıntıya girilmeye gerek görülmemiş ve burada sadece bunların isimleri ile valilikte buldukları sancaklar zikredilmekle yetinilmiştir:

Tablo 1: Sultan II. Bayezid'in Oğulları ve Bunların Valilik Yaptığı Sancaklar¹⁰

Sıra No.	Şehzade	Sancak	Sancak	Açıklama
1.	Şehzade Abdullah	Saruhan (Manisa)	Karaman	Karaman valiliği sırasında vefat etmiştir (M.1483).
2.	Şehzade Şehinşah	Menteşe (Muğla)	Karaman	Karaman valiliği sırasında vefat etmiştir (M.1511).
3.	Şehzade Alemşah	Menteşe (Muğla)	Saruhan (Manisa)	Valiliği sırasında Manisa'da vefat etmiştir (M.1503-1504).
4.	Şehzade Ahmed	Amasya	-	Kardeşi I. Selim'e karşı isyanı sebebiyle öldürülmüştür.
5.	Şehzade Korkud	Saruhan (Manisa)	Teke-ili (Antalya)	Kardeşi I. Selim'e karşı isyanı sebebiyle öldürülmüştür (M.1513).
6.	Şehzade Selim	Trabzon	Semendire	1512 yılında Osmanlı tahtına çıkmıştır.
7.	Şehzade Mehmed	Kefe	-	Kefe'de valiliği sırasında vefat etmiştir (M.1504-1505).
8.	Şehzade Mahmud	Kastamonu	Manisa	Manisa'da valiliği sırasında vefat etmiştir (M.1507-1508).

Kaynak: İbn Kemal, 1997: 54-56,234-241; Uzunçarşılı, 1966: 539-601; 1988a: 119; 1975: 659-696; 1998: 237-238,527; Hoca Sadettin, 1992: III, 196-328; IV, 109-112; Lütfi Paşa, 2001: 195; Creasy, 1854: 197-203; Upham, 1829: 248-254; Eroğlu, 2002: 227-230.

II. Bayezid'in, oğullarından başka kızlarının da olduğu bilinmektedir. Bu kız çocuklarından *Ayşe Sultan*, *Aynışah Sultan*, *Fatma Sultan (Sofu)*, *Gevher-melik (-mülük) Sultan*, *Hatice Sultan*, *Hundi Sultan*, *Hüma Sultan*, *İl-aldı Sultan*, *Kamer Sultan*, *Selçuk Sultan*, *Şah Sultan*, *Sultan-zâde Hatun* zikredilebilir. Bunların hayatları, hayrâtları ve eşleri ile çocukları hakkında kaynaklarda az veya çok bilgi bulunmaktadır (Atalar, 1981:434; Öztuna, 1996:142-154; Uzunçarşılı, 1988b:74; Uluçay, 1985a:11,21-29).

Şehzade Mahmud'un annesi *Valide Sultan*, *Bülbül Hatun* olarak da bilinmektedir. Bu hatunun, Lâdik'te kendi adı ile anılan camii ve imareti, aynı kazada tesis ettiği vakıflar ile Amasya'da cami-mescit, sıbyan mektebi ile bunlara ait vakıflar, Bursa'da inşa ettirdiği türbe onun hayratından bazılarıdır. Bülbül Hatun, miladi 1515 tarihinde yani kocası II. Bayezid ve oğlu Şehzade Mahmud'dan sonra vefat etmiş, Bursa- Muradiye'de kendi yaptırdığı türbesine gömülmüştür. Bu hatundan, Şehzade Mahmud haricinde onun öz kardeşleri olarak *Şehzade Ahmed*, *Gevher-melik Sultan*, *Hundi Sultan*, *Hatice Sultan* ve *Şah Sultan* adlı erkek ve kız çocuklar dünyaya gelmişlerdir (Öztuna, 1996:142-154; Uluçay, 1985a:22,27; Kuzubaş, 2010:93,94).

Babasının Amasya sancak valiliği sırasında bu şehirde dünyaya gelen Şehzade Mahmud'un doğum tarihi, H.880/ 1475-1476 M. yılına tekabül etmektedir (Hoca Sadettin, 1992:IV, 112; Solak-zâde, 1989:369). Kardeşlerden en küçüğü olduğuna göre,

¹⁰ Uzunçarşılı'nın konu ile ilgili çalışmalarında şehzadelerin doğum ve ölüm tarihleri ile görev yaptıkları sancakların sıralamasında çelişkiler vardır. Ayrıca bir çalışmasında (Uzunçarşılı, 1966: 546-547,550) Kastamonu sancak beyi olarak Şehzade Mahmud yerine Şehzade Mehmed'i göstermiştir. Şehzade Alemşah'ın Mentеше sancakbeyliği ile ilgili de çelişkili bir durum söz konusudur.

bu tarihin doğru kabul edilmesinde bir sakınca görülmemektedir. Çocukluk yıllarını babasının Amasya'daki valilik sarayında geçirmiştir. Amasya'nın Osmanlıların XV. yüzyıldaki Anadolu sancak merkezlerinin başında gelmiş olması ve bu şehirde idari, ilmi ve edebî bakımdan hatırı sayılır bir birikimin bulunması, saray muhitinde doğmuş şehzadelerin iyi bir eğitim almasında birinci derecede rol oynamıştır.

Fatih Sultan Mehmed'in oğullarından Şehzade Cem'in H.877 Safer/ Temmuz 1472 M. tarihi başlarında, kardeşi Şehzade Bayezid'in en büyük yaştaki oğullarından Şehzade Abdullah ve Şehzade Şehinşah ile birlikte sünnet edildiklerine dair rivayete bakılırsa, bu tarihlerde II. Bayezid'in diğer oğullarının henüz sünnet edilecek yaşta olmadıkları veya dünyaya gelmedikleri söylenebilir. Nitekim II. Bayezid'in diğer oğullarının Şehzade Cem'in oğlu Oğuz Han'la birlikte M.1480 yılı civarında İstanbul'da sünnet oldukları nakledilmektedir (Okur Meriç, 2006:6-10,73). Bu durumda Şehzade Mahmud'un, adı geçen tarihte beş yaşlarında olduğu ve bu düşün esnasında diğer şehzadelerle birlikte İstanbul'a getirilerek sünnet ettirildiği ileri sürülebilir. Hoca Sadettin Efendi (1992:III, 270) ise II. Bayezid'in, Fatih zamanında sünnet edilmeyen oğullarının M.1490 tarihinde İstanbul'da gösterişli törenlerle birlikte sünnet düşünlerinin yapıldığını nakletmiştir. Ancak burada sadece II. Bayezid'in oğullarından Şehzade Ahmed'in oğlu ve vezir oğullarının sünnet düşününden bahsetmiştir. Dolayısıyla Şehzade Mahmud'un daha önce sünnet ettirildiği anlaşıyor.

Fatih Sultan Mehmed'in 3 Mayıs 1481 yılında vefatı sırasında Şehzade Mahmud, diğer iki kardeşi Alemşah ve Korkud ile birlikte başkent İstanbul'da Osmanlı sarayında ikamet etmekte idi. Nitekim bu günlerde Fatih'in oğullarından ve bu üç şehzadenin babaları olan Şehzade Bayezid (bilahare Sultan II. Bayezid) henüz Amasya'dan İstanbul'a ulaşamadığı için, onun sarayda bulunan bu oğullarından Şehzade Korkud kısa bir süreliğine tahta çıkarılmıştır (Uzunçarşılı, 1966:542). Şehzade Mahmud'un bu sıralarda beş-altı yaşlarında olduğu ve daha önce zikredildiği gibi sünnetinin de birkaç ay önce yapıldığı söylenebilir.

3. ŞEHZADE MAHMUD'UN KASTAMONU SANCAK BEYLİĞİ

Anadolu'da Osmanlı şehzadelerinin görev yaptığı sancak merkezleri, XIV. yüzyıl son çeyreğinden itibaren şekillenmiş ve XV. yüzyıl boyunca bunların sayıları artmıştır. Bu merkezler; Balıkesir, Kütahya, Manisa, Isparta, Antalya, Konya, Aydın, Amasya, Sivas, Kastamonu, Trabzon ve Kırım'daki Kefe şehri idi. Ancak sonraki tarihlerde yani XVI. asırda bu merkezlerden Amasya, Manisa, Kütahya ve Konya diğerlerine tercih edilmiş ve en nihayet bunların da içinden Manisa, sadece büyük şehzade için sancak olarak kalmıştır.¹¹

Kastamonu, XV. yüzyıl ikinci yarısından itibaren bir Osmanlı sancak merkezi olarak kabul görmüştür. II. Mehmed (1451-1481), İstanbul'u fethettikten sonra "Fatih" unvanı ile anılmaya başlamış ve öncelikli olarak Anadolu'nun siyasi birliğini sağlama politikasına ağırlık vermiştir. Bu çerçevede Fatih, önce Karadeniz sahilindeki

¹¹ Nitekim bu kapsamda III. Murad ve III. Mehmed Manisa'da sancakbeyliği yapmışlardır. Saltanatı için siyasi tehlike olarak görülen büyük şehzade Mahmud, babası III. Mehmed tarafından sancağa çıkarılmamıştır. XVII. yüzyıl başlarından itibaren ise şehzadelerin sancağa çıkarılması usulü tamamen kaldırılmıştır.

Amasra'yı ele geçirmiş (1460) ve hemen akabinde Candaroğulları Beyliği'nin elinde bulunan Kastamonu ve Sinop'u savaşız olarak İsmail Bey'den teslim almıştır. Kastamonu'nun idaresi, çok kısa bir süreliğine Candaroğlu hanedanından İsmail Bey'in kardeşi Kızıl Ahmed Bey'e verilse de, çok geçmeden bu bey bölgeden uzaklaştırılarak, Kastamonu doğrudan Osmanlı topraklarına katılmış (Tursun Bey, 1977:104-108) ve yeni bir idari düzenleme ile sancak merkezi yapılmıştır (M.1461).

Kastamonu sancağı daha sonra Fatih'in oğullarından Şehzade Sultan Cem'in valiliği ile bir müddet yönetilmiştir (1469-1474). Bu eski Candaroğlu kültür kentinde Şehzade Cem iyi bir eğitim görmüştür. Onun çevresinde devrin ünlü âlim ve ediplerinden Tirmizli Aynî, İsfahanlı Hamidî gibi şahıslar bulunmakta olup, bu zatlar vasıtasıyla genç şehzade, Arapça ve Farsça gibi devrin ilim ve kültür dillerini öğrenmiştir (Okur Meriç, 2006:4-10).

Şehzade Cem, 1473 yılında Osmanlılar ile Akkoyunlular arasında vuku bulan Otlukbeli Savaşı öncesi, babası Fatih'in emri üzerine Edirne'ye gönderilmiştir. Savaş, Osmanlı ordusunun zaferi ile sona ermiştir (Erdem, 2007: 111-119). 1474 yılı Ağustos ayında ise Fatih'in oğullarından Şehzade Mustafa, Karaman sancak beyliği sırasında vefat etmiştir. Bunun üzerine Şehzade Cem, Karaman valiliğine atanmış ve H.879 yılı Şaban ayı ortasında (25 Aralık 1474) Kastamonu'dan kesin olarak ayrılmıştır (Okur Meriç, 2006:11-18).

Görüldüğü üzere Kastamonu bir sancak merkezi olarak, Şehzade Cem'in valiliği ile önemli Osmanlı vilayetleri arasına girmiştir. Bundan sonra Fatih'in son yıllarında Kastamonu'ya vali olarak Süleyman Paşa'nın gönderildiği anlaşılmaktadır. Rodos Adası'nın muhasarası esnasında (H.885/ 1480 M.) *Vezir Mesih Paşa*'nın tedbirsizliği yüzünden, Osmanlı ordusunun vermiş olduğu kayıplara ilaveten (Setton, 1978:348-363), eski beylerbeyi ve Kastamonu sancak beyi olan bu Süleyman Paşa da şehit düşmüştür (Hoca Sadettin, 1992:III, 176; Kâtip Çelebi, 1980:26). Bu durumda Kastamonu'da Şehzade Cem'den sonra Süleyman Paşa'nın M.1480 yılına kadar sancak valiliği yapmış olduğu kabul edilebilir.

Fatih'in ölümü (M.1481) üzerine oğlu Bayezid'in sultan olmasını ve kardeşi Cem'in ona karşı giriştiği mücadeleyi kaybederek ülke dışına kaçmasını müteakip (Creasy, 1854:183-193; Hollings, 1924:76-77) devlet işlerinin yeniden düzenlenmesi esnasında, yeni Osmanlı sultanı II. Bayezid'in oğullarından *Şehzade Sultan Mahmud* Kastamonu sancağına vali olarak gönderilmiştir.

Şehzade Mahmud'un Kastamonu valiliğine kesin olarak hangi tarihte atandığına dair bir şey söylemek zordur. Ancak onun, on yaşlarında yani M.1484-1485 tarihlerinde sancağa çıkarılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Cemaziyelevvel 892 H. tarihinin sonunda tamamlanmış Kastamonu-Sinop tahririne göre (BOA. TD. 23M.) onun, 24 Mayıs 1487 M. tarihinden önce Kastamonu sancak beyliğine getirilmiş olması gerekir. Çünkü bahsi geçen tahrir göre, bu şehzadenin Kastamonu ve kazalarında hasları bulunmakta idi. Bu şehzade hasları tahrir defterinde "Hasha-i Hazret-i Şehzâde-i Civan-baht-tâlebekâhü-", "Hasha-i Şehzâde-i Civan-baht Sultan Mahmud-tâlebekâhü-", "Hasha-i Şehzâde", "Hasha-i Hazret-i Şâhzâde", "Hasha-i Çelebi Sultan" gibi kayıtlarla belirtilmiştir. Özellikle "Sultan Mahmud" tabiri sık sık geçmekte olup, esasen "Sultan" unvanı diğer Osmanlı şehzadeleri için de kullanılmakta idi.

3.1. Şehzade Mahmud'un Kastamonu Sancağındaki Hasları

Sultan II. Bayezid'in bütün şehzadelerinin kendilerine tahsis edilmiş muayyen hasları mevcuttu. M.1503 yılı kayıtlarına göre, II. Bayezid'in şehzadelerinden her biri senevî bir milyon iki yüz bin akçelik haslara sahipti (Uzunçarşılı, 1988a:123). Şehzade Mahmud'un da Kastamonu'da yüksek meblağda hâsılı bulunan haslara sahip olduğu tespit edilebilmektedir. Onun, Kastamonu kaza ve nahiyelerindeki hasları özet olarak aşağıya çıkarılmıştır (BOA. TD. 23M:25-31; 111-116; 141-150; 339-351; 369-380; 523-554; 645-646; 757-762; İBK. MCO. 75:75b; 438 Nr. Muhasebe Defteri, 1994:602):

Kuzyaka nahiyesi hasları: Geymene, Ömer-sini, Sin-beyi (Sebiki), Bey-saray ve İne Arslan köyleri.

Göl nahiyesi hasları: Nahiyenin merkezi olan Ilisu kasabası, Kuru-saray köyü, Kara-bulut köyü ve Ilisu kasabasında sakin Ehl-i Hiref Cemaati.

Devrekâni nahiyesi hasları: Akpınar Hatun, Çırdak, Butracık, Çalca, Kañlı-ovacığı, Akça-pınar, Saraycık, Ortaca, Haydarlu, Çiğil-erüğü, Sincan-özü, Kırvaç, Koru, Çayircık, Boz Koca, Karaca-viran köyleri.¹²

İnebolu nahiyesi hasları: İnebolu nefsi, Ablados, Arulya (Arilye), Avara (أوارا), Baş-köy, Bataryos, Boyran, Çartı ? (بای), Çerçili (Çerçille), Digös (Diğöz), Ecirnos, Erküstan, Fikre, İtir, İksir, Karaca, Mukra (مور), Şeyh Ömer, Varpa, Yilye (Yille) ve Yoğunca-pelid köyleri.¹³

Sinop kazası hasları: Ordu, Koğalu-göl, Ak-doğan, İstavran, Demürcü, Çengi, Altı-parmak, Hazinedar, Şehâbeddin n.d. Şahne, Köprü, Ağa-eri, Zeytünlü nâm-ı diğer Taş-bağ, Çiftlik, Karım, Sakız, Yağlı-bükü (Kara-su nahiyesinde), Kuyluş, Etmek-tiri (Kızılca-elma divanında), Karaca-köy, Çañlı, Avlağı-sekü (Çañlı nahiyesinde) adlı köyler ile beş neferden oluşan "bazdârân" cemaati.

Boy-ovası (Boy-âbâd) nahiyesi hasları: Osman-bükü, Cemaleddin-bükü n.d. Musa Bey-bükü, Karaca-viran, Yağlıca-bükü, Sakız-bükü, Şeyhlü, Kâbız-bükü, Darıca-bükü, Çarşak, Sincan-bükü, Turmuş-bükü, Mahmudlu-bükü, Eğlence-bükü, Yeñice-bükü, Kır-bükü, Ali Bey-bükü, Ömer-bükü, Hacı-bükü, Sakız-bükü-yi diğer, Sevdeş-bükü, Hatun-bükü, Gelin-bükü, Gökçe-ağaç, Bektaş-bükü, Kızılca-bükü, Kum-bükü, Sakızcık, Karı-bükü n.d. Helvacı-bükü, Köy-bükü, Saru-alañ, Halka-bükü, Kut-bükü, Akça-bük (der-nezd-i Karandu), Ümrân-şah-bükü, Urluca-bükü, Keşler-bükü, İsmail-bükü, Karandu-bükü, Kara-bürçek, Merkûr/Mezkûr ? (مركور), Yortan, Avlağı-bükü, Saru Şeyh-bükü, Kuşsini-bükü ? (موشى بولك), Taylı-bükü, Yalak-bükü, Akça-bükü/ Akça-bük, Elmacık-bükü, Doğan-bükü, Avlağucuk, Adil-bükü, Akça-su, Ilıca-bükü, Mehmedlü-bükü köyleri.

Taşköprü nahiyesi hasları: İhtisab-ı nefis-i Taşköprü.

¹² Örnek belge için bk. Ekler: Belge 2.

¹³ Bu köy adlarından bazıları zamanla değiştirilmiş olup, bugün farklı isimlerde karşımıza çıkmaktadır.

Daday nahiyesi hasları: Çiğil, Çukur-viran, Eftere (Azdavay nahiyesinde), Uruz-güne ve Çerçi köyleri. Ayrıca bu kazadaki *Daday* çayırı ile Ak-pınar çayırı da Şehzadenin haslarına dahildi.

Görüldüğü üzere Şehzade Mahmud'un Kastamonu, Kuzyaka, Devrekâni, İnebolu, Göl, *Daday*, Taşköprü, Boyabat ve Sinop gibi kazalarda hasları bulunmakta idi. Bu köylerin vergi hâsılı, diğerlerine göre yüksek düzeyde idi. Nitekim Boyovası'na bağlı zikri geçen köylerin çoğu pirinç ekimi yapılan ve vergi geliri yüksek olan iskân birimleri idi. Bu köylerde iki-üç çeltikçi hanesinden başlayıp, otuz-kırka kadar çeltikçi haneleri bulunmakta idi. Köylerdeki pirinç üretimine göre, gelir miktarları değişmekte idi (Yakupoglu, 2007:484). Şehzadenin hasları, daha çok bu şekil özelliğe sahip köylerden tahsis edilmiş görünmektedir.

Diğer taraftan bu köylerin adları ve buralarda yaşayan reayanın durumu göz önünde bulundurulduğunda, Şehzade Mahmud'un haslarının bulunduğu bu köyler halkın çoğunlukla Müslüman ahaliden oluştuğu anlaşılmaktadır. Nitekim bu köylerin mühim bir kısmı yöreye Selçuklu ve Beylikler devrinde gelip yurt tutmuş Oğuz boylarına mensup teşekküller tarafından kurulmuştur.

3.2. Şehzade Mahmud'un Sancakbeyliği Esnasındaki Maiyeti

Anadolu'da Beylikler devrinde ve özellikle de Osmanlılarda şehzadelerin maiyetlerinde Divan-ı Hümayûn'daki vazife sahipleri gibi divan heyeti bulunmakta idi. Şehzadeler valilik yaptıkları şehirlerde idareleri esnasında kendi yetki alanlarında yarı hükümdar gibi hareket ederlerdi. Buna rağmen, adlarına para bastıramazlar ve hutbe okutamazlardı. Şehzadelerin mutemet adamlardan seçilmiş olan lalaları, bu hükümdar çocuklarının valilikleri esnasında yanlarında bütün önemli işleri idare ederlerdi (Taş, 1999). Şehzadelerin maiyetlerinde bulunan *silahdar*, *kapıcıbaşı*, *emir-i alem*, *emir-i ahur*, *defterdar*, *nişancı* gibi diğer adamları devlet merkezi tarafından seçilip görevlendirilirdi. Bahsi geçen bu şehzadelerin ayrıca maiyetlerinde âlim, şair, edip, musikişinas şahsiyetler de bulunur, divan memurları da yine umumiyetle bu vasıflara sahip şahıslardan seçilirdi (Eroğlu, 2004:103 vd.; Uzunçarşılı, 1988a:123-125).

II. Bayezid'in de, eski Türk devlet geleneğinde var olduğu üzere, oğullarının sancaklarda şehzadelikleri esnasında yanlarında onlara askerî, siyasi, ilmî, edebî bakımlardan eğitim verebilecek/ verdirebilecek ve onları devlet işlerine tam manasıyla hazırlayabilecek birer hoca (Atabey=Lala) tayin etmiş olduğu görülmektedir. Sultanın kendisinin Amasya'daki şehzadeliği sırasında lalası *Ali Paşa* idi. II. Bayezid'in oğullarından Şehzade Şehinşah'ın lalası *Haydar Bey*, nişancısı ise *Hasan Bey* idi. Şehzade Korkud'un lalası *İskender Bey* idi. Şehzade Abdullah'ın hocası *Üstad-zâde Tâceddin İbrahim* idi. Bu zat, Sinan Paşa'nın öğrencisi olup, bir ara Ankara'da müderrislik yapmış, sonra Şehzadenin lalalığına getirilmişti (Hoca Sadettin, 1992:IV, 60; V, 205,241; Taş, 1999:110).

Şehzade Mahmud'un da Kastamonu sancak valiliği sırasında yanında bu şekilde lalasının, nişancısının ve defterdarının vazifeli bulunduğu anlaşılmaktadır. Onun lalası kayıtlarda *Lala Paşa* (Lala-yı Hazret-i Şehzâde) olarak gösterilmiştir ki, bu zatın asıl adının *Hüsrev Bey* olması muhtemeldir.

1487 tahririnde geçtiği üzere, Şehzadenin bu lalası için Kastamonu'nun köylerinden "has" (Hasha-i Hazret-i Lala Paşa) tayin edilmişti. Şehzade lalasının hasları arasında; Kastamonu'nun Alpağut köyü; Daday kazasına tabi Acebler, Erük-beli, Sorkun, Budak, Çocuk, Buzağı-vıranı, Ecik, Dere-köy, Çayırılı, Ballu-dağ n.d. Sarpun, Saburlu ? adlı köyler; Daday'ın Azdavay nahiyesinin Akça-çam, Evlani (Eflani) nahiyesinin Çiğlene adlı köyleri ile Daday'a tabi Gökçe-bel, Kozcuğaz, Çorak-çayırı, Ortaklar, Korkuncuk, Bel-pınar, Somak-ova ? (صوماق‌اوا), ...? (صوماق‌اوا), Kilisecik, Zımmi-sırığı ? (صوماق‌اوا), Gelik, Çayırılı adlı yaylaklar bulunmakta idi (BOA. TD. 23M, 32,763-772).

Şehzade Mahmud'un Kastamonu valiliği esnasında, bu vilayette tesis ettiği divanın üyesi olan *Defterdar Muhyiddin Çelebi/ Muhyiddin Bey*'in de yörede hasları (Hasha-i Defterdar-ı Hazret-i Şahzâde) bulunmakta idi. Bunlar: Daday'a tabi Evlani nahiyesinin Virancık ve Yarış adlı köyleri ile Araç nahiyesine bağlı Küplük, Ak-hisar, Corum/Çorum, Tuzaklı, Bezi, İğdir, Varvan, Kızıl-vıran, Üreğir, Kesüd, Kadarta, Bozca-emrud, Karaca-köy ve Süzey köyleri idi (BOA. TD. 23M, 773-774, 712/19-25).

Şehzade Mahmud'un Kastamonu sancak beyliği sırasında bu vilayetteki askerî, idari bazı vazifelilerin de isimleri tespit edilmiştir. Bunlardan biri Kuzyaka seraskeri *Kemal* olup, bunun tımarı Kastamonu'da idi. Kastamonu livası mir-alemi *Hocendi*'nin tımarları Devrekâni'de idi (BOA. TD. 23M:32, 151-157). Taşköprü zâimi *Ali Çelebi*'nin tımarı Taşköprü'nün Bey-köy ile diğer bazı köylerinde bulunmakta idi. Sinop'ta Şehzade Mahmud'un haslarından sonra gelen bazı köyler zeamet olarak *Veyis Bey* adlı ileri gelenin tımarları arasında idi (BOA. TD. 23M:646 vd; 381-402). Zeamet sahibi *Halil oğlu Piri* ile Daday seraskerinin tımarları Daday'ın bazı köylerinde bulunmakta idi. *Kemankeş Hacı* ve *İskender*'in, Devrekâni seraskeri *Emir Bey*'in, Hoşalay ve Sinop müsellemleri seraskerlerinin de tımarları vardı. Bunlardan sonra *Halil, İbrahim, Murad, Devlethan, Hamza Çoban, Silahdar İsa, Hızır oğlu Mustafa, Seydi oğlu Mahmud, Yusuf, Gazi, Hoca-verdi, Çavuş Üveys, Eşkinci Yeniçeri Ali* ve diğer bazı şahısların tımarları gelmekte idi (BOA. TD. 23M:774-823).

Şehzade Mahmud'un Kastamonu sancak beyliği esnasında ünlü şair Necati, onunla Kastamonu'ya gelerek bir süreliğine şehzadenin nişancılığını; Tâli'î, defterdarlığını; Sun'î-i Kadîm ise Şehzade Mahmud'un divan kâtipliğini yürütmüştür. Ayrıca Kastamonu'nun Devrekâni yöresinden olan şair *Andelîbî* de şehzadenin nedimliği ve şairliği mevkiinde bulunmuştur (Latîfî, 2000:359, 404-405, 515, 521; Uzunçarşılı, 1998:610).

Necati'nin, Kastamonu'da ne kadar kaldığı bilinmese de, bu şairin Kastamonu halk kültüründen ve ağız yapısından etkilendiğini gösteren şiirlerine tesadüf edilebilmektedir (İsen, 1999:321-328). Dolayısıyla şair Necati ve Şehzade Mahmud'un en önemli müşterek yanlarından birinin, onların Kastamonu'da ikamet etmeleri ve bu şehir kültüründen etkilenmeleri olduğunu söylemek mümkündür.

Özet olarak, Şehzade Mahmud Kastamonu'da iken onun maiyetinde lalası, defterdarı, nişancısı, divan kâtiibi ve diğer bazı devlet, ilim ve fikir adamları görev almıştır. Bunlar için Kastamonu civarından zeamet ve tımarlar tahsis edilmiştir. Osmanlı devlet anlayışına göre önce Cem Sultan sonra Şehzade Mahmud ve diğer

Kastamonu sancak beyleri bu vilayette küçük bir Osmanlı devlet mekanizması, bir hükümet kopyası tesis etmiş bulunmakta idiler.

4. ŞEHZADE MAHMUD'UN KASTAMONU'DAKİ SOSYAL HİZMETLERİ

Şehzade Mahmud, sancak valisi olarak Kastamonu'da uzunca bir süre görev yapmıştır. Bu vazifesi esnasında, Kastamonu muhitinde bir taraftan ilme, ilim adamlarına ve onların yazdıkları eserlere değer verirken, diğer taraftan da yetki alanında meskûn bulunan halkın sosyal, kültürel ve ilmi ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak muhtelif müesseseler meydana getirilmesine katkı sağlamıştır. Ancak onun bu icraatlarını dile getiren eserler maalesef bugün ayakta değildir. Tarihî vesikalarda zikri geçenler hakkında da fazla bir bilgi elde edebilmek mümkün olmamıştır. Bu şehzadenin Kastamonu'daki görevi esnasında kendi adına bir cami ile bir çeşme yaptırdığı ise malumdur.

4.1. Şehzade Sultan Mahmud Camii

M.1490'larda inşa edildiği belli olan bu binanın, Kastamonu'nun Taşköprü kazasının Gökçeagaç köyünde yani bugünkü Hanönü ilçesi civarında olduğu anlaşılmaktadır. Eserin, 1928 yılında halen ayakta ve faal olduğunu, aynı tarihli bir vakıf kaydından öğreniyoruz (VGMA, 206/186:828). Bina daha sonra yıkılmış olmalıdır.

4.2. Şehzade Sultan Mahmud Çeşmesi

Bu çeşme, Devrekâni kazasının Çayırçık köyünde yaptırılmıştır. Sultan Mahmud, bu çeşmenin bakım ve onarımı için daha önce Çayırçık'ta Candaroğlu II. İbrahim Bey'in inşa ettirdiği hamamı (Hâsıl fî sene: 500) tımardan ihraç ederek vakfetmiştir. Yine bu çeşme için Kastamonu merkezindeki bir bahçeyi (Hâsıl fî sene: 1315) vakfetmiş bulunan Şehzade Mahmud, gelirlerden bir kısmını da Medine-i Mübarek hüddâmına tahsis etmiştir (BOA. TD. 23M, 280; 438 Nr. Muhasebe Defteri, 1994:599, 672, 694).

4.3. Şehzade Mahmud'un, Tımara Çevrilmiş Bazı Vakıfları İhyası

Şehzade Mahmud, Kastamonu'daki valiliği sırasında, bölgede daha önce dedesi Fatih Sultan Mehmed Han zamanında tımara çevrilmiş vakıfların yeniden ihya edilmesine de katkıda bulunmuştur. Nitekim o, yukarıda zikri geçen Çayırçık'taki hamamı bu şekilde tımardan vakfa çevirtmiştir. Buna ilaveten Osmanlıların Kastamonu'daki ilk hakimiyet günleri olan Fatih devrinde, medreselere yapılan vakıflardan bazılarının müselleme çiftliklerine dahil edildiğinin anlaşılması üzerine, Sultan II. Bayezid devrinde yapılan teftişle bu araziler de tekrar vakfa çevrilmiştir (İBK. MCO. 63, 89b; Yakupoğlu, 2009:526).¹⁴

¹⁴ Bununla ilgili olarak Taşköprü kazasındaki *Muzafferredin Medresesi* için verilen hüküm şöyledir: "Zikr olunan zemin-i Buñama ve Karınca sâbikan il defter olıcak, Taşköprü kadısı mektubu mucibince mezkûr müselleme çiftliğine zammolunmuş imiş. Hâliyâ Kastamonu kadısı emr-i hümâyûnla teftiş idüb, arzname gönderüb zikr olunan iki pâre zemin için, Taşköprü Medresesi'nin, Müderris-bükü nâm vakıf köyünün sınırundan olub, şimdîye dek anuñ öşrü medreseye sarf oluna gelmişdir deyü i'lâm edüb, Sultan Mahmud-tâlebekâhü- hazrete dahi mektub gönderüb, bu ma'nayı ol dahi tahkik itmegin, pâye-i serîr-i a'laya arz olunub, zikr

Buna göre, II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mahmud'un Kastamonu sancak beyi olarak görev yaptığı sırada, Kastamonu kadısının teftişi ile Taşköprü kazasındaki Muzaffereddin Medresesi'nin Müderris-bükü köyü hududunda bulunan ve Fatih devrinde müselleme çiftliği olarak kaydedilmiş olan Buñama ve Karınca adlı arazilerin tekrar medrese vakfına dahil edildiği görülmüştür. Eskiden olduğu gibi bu arazilerin öşürleri yine medreseye aktarılacaktır. Belgeden anlaşıldığı üzere Kastamonu sancak beyi olan Şehzade Mahmud, devletin emriyle adı geçen bu medresenin vakıf kayıtlarını incelemiş, medrese vakfının bozulduğunu tespit ettirerek durumu merkeze bildirmiştir. Görüldüğü gibi, sancak beyi olan şehzade, yörenin en büyük idari ve mülki amiri olarak vakıf müessesesi bünyesindeki aksaklıkların giderilmesi noktasında müdahil olmaktadır. Diğer taraftan, incelemeye alınmış bu belgenin miladi tarihi 1493'tür. Şehzade Mahmud'un bu tarihte halen Kastamonu valiliği görevini yürütmekte olduğunu teyit etmesi bakımından da bu belge önem arz etmektedir.

Şehzade Mahmud devrinde, M.1502 yılına ait Kastamonu-Çankırı *Müselleman Defteri*'nin hazırlandığı da anlaşılmaktadır. Bu defterde Şehzade Mahmud'un sık sık zikri geçmektedir. Ayrıca bu defterde geçtiği üzere 1502 yılından önceki bir tarihte Sinop'taki Müselleman Cemaati, Hükm-i Hümayun ile *Hazret-i Sultan Mahmud* hizmetine tayin olunmuşlardı (İBK. MCO. 63, 160a). Bu cemaat mensuplarının, Sinop'a tabi Giregöz ve Kara-su divanlarına bağlı bazı köyler ile Devrekâni'nin Kuşçular köyünde tasarruf ettikleri yerler olduğu anlaşılmaktadır.

Bu belgelerin değerlendirilmesi sonucunda Şehzade Mahmud'un 1502 yılında Kastamonu ve Sinop yöresinin valisi olarak vazifesinin başında olduğu bilgisine de ulaşılabilmektedir. Kastamonu ve Sinop'taki müselleme taifesinin Şehzade Mahmud'un hizmeti ve emri altında bulunduğunu da bu belgelere bakarak söylemek mümkündür.

4.4. Şehzade Mahmud'un Kastamonu'da Avcı Kuş Yetiştiriciliğindeki Rolü

Candaroğulları Beyliği'nin başlangıç safhasından itibaren Kastamonu havalisinde avcı kuş yetiştiriciliğine büyük önem verilmekte olup, bu vilayet dahilinde iyi cins doğan ve şahin kuşları yetiştirilmekte idi. Bu avcı kuşlar, bölgeden satın alınarak (Yücel, 1991:197) Anadolu, Suriye, Mısır, İran ve hatta Türkistan'a kadar götürülmekte idi.

Kastamonu ve çevresinde kuşçuluğun gelişimi, Candaroğulları döneminden sonra da, özellikle Şehzade Mahmud'un valilik zamanında devam etmiştir. Adı geçen Şehzade, Kastamonu'da avcı kuş yetiştirmede işin ehli olan ve kendilerine *bazdâr*, *sayyâd* adı verilen uzmanları tespit ettirip, Osmanlı devlet otoritesinin yani diğer bir ifade ile babası II. Bayezid'in de tasdiki ile bunları müsellemlikten affettirerek kuş yetiştiriciliği görevlerine tayin ettirmiştir. Bu görevliler, müsellemlikten muafiyetleri karşılığı yöredeki kuş yuvalarına bakmakta, buradaki kuşların bakımını ve yetiştirilmesini sağlamakta, mevsimi gelince ise bunları yuvadan alarak gerekli birimlere teslim etmekte idiler.

---

olunan zeminler vakfa mukarrer olmak buyuruldu. Deftere dahi ol vech üzere sebt olunmak buyurulmağın kayd olundu. Fî evâsıt-ı şehri Muharrem el-harâmi sene tis'in ve tis'îne ve semânimietin (H.899 Muharrem ortası/ 26 Ekim 1493 M.). Mezbûr, Defter-i Köhne'ye kayd olunmuş, ol sebebden kemakân vakfa mukarrer yazıldı." (Bk. Ekler: Belge 1.)

M.1487 yılı başlarına ait Kastamonu tahrir defteri kayıtlarına göre, Şehzade Mahmud'un sancak valiliği esnasında Kastamonu'daki hasları arasında "bazdârân" olarak beş nefer kimsenin isimleri verilmiş olup, bunlar Hüküm-i Padişahî ile ellerindeki çiftlikleriyle birlikte müsellemlikten ihraçla kuşçuluğa tayin olunmuşlardır.¹⁵

5. ŞEHZADE MAHMUD'UN KASTAMONU'DAN MANİSA VALİLİĞİNE TAYİNİ, VEFATI VE KİŞİLİĞİ

Şehzade Mahmud, Kastamonu sancak beyi iken kardeşlerinden Şehzade Alemşah da Manisa sancak beyi idi. Esasen Manisa, Osmanlı hanedanı açısından son derece mühim bir şehir idi. XV. ve XVI. yüzyıllarda Manisa'da birçok Osmanlı şehzadesi valilik yapmıştı. XV. yüzyılda Şehzade Mehmed (Fatih) ve XVI. yüzyılda Şehzade Süleyman (Kanuni) Manisa'da valilik yapmış şehzadeler içinde en meşhurlarıdır. II. Bayezid'in oğullarından Şehzade Abdullah, Şehzade Şehinşah, Şehzade Korkud ve Şehzade Alemşah da Manisa'da görev yapan şehzadelerdendir (Emecen, 1989:29, 30, 32, 40, 106, 288).

Kastamonu sancak beyi Şehzade Mahmud'un kardeşi Şehzade Alemşah, Manisa sancağı valiliği esnasında H.908/ 1503 yılında vefat edince Şehzade Mahmud, Kastamonu'dan bu sancağa vali olarak gönderilmiştir. Hoca Sadettin (1992, IV:112), Şehzade Mahmud'un H.910/ 1504 M. yılında Kastamonu valiliğinden Saruhan sancak beyliğine getirildiğini rivayet etmiştir.

Manisa'ya gelen şehzadeler, bütün maiyetleriyle birlikte II. Murad'ın bu şehir merkezinde yaptırdığı Saray-ı Âmire'de ikamet ederlerdi (Uluçay, 1941:5-10). Şehzade Mahmud'un da bu saraya yerleşmiş olduğunu söylemek mümkündür. Kendisinden önce Manisa'da görev yapmış kardeşleri gibi Şehzade Mahmud da, bu şehirde çok kısa bir süre görev yapmıştır. Şehzadenin kendisinden önce Manisa valiliği yapmış kardeşi şehzade Alemşah'ın burada pek de iyi bir idare sergileyemediği anlaşılmaktadır (Uluçay, 1959:111-112). Manisa'daki günlerini zevk ve eğlence ile geçirip, vilayetin işleri ile ilgilenmeyen Alemşah gibi bir şehzadeden sonra Manisa'ya gelen Şehzade Mahmud'un, kardeşi yüzünden devletin halk üzerinde bıraktığı kötü itibarı silmeye çalışmış olması gerekir ki o, bu konuda başarı kazanmış görünmektedir.¹⁶

Şehzade Sultan Mahmud'un, Kastamonu'da başlatmış olduğu ilim adamlarını maiyetine alma geleneğini Manisa valiliği esnasında da devam ettirdiği ve çevresine âlim, edip ve şairleri topladığı, bilginlere kucak açtığı bilinmektedir. Nitekim XV. yüzyıl son yarısı ile XVI. yüzyıl başlarında yaşamış, gazel ve mersiyeleri ile şöhret bulmuş, şairlik ve Türkçe ozanlıkta meşhur *Necati (Necati Çelebi)*, Şehzade Mahmud'un Manisa valiliği sırasında da onun nişancılığını ve musahipliğini yapmıştır (Hoca Sadettin, 1992:IV, 112).

Necati, *Ahmed Paşa*'dan sonra devrin yetiştirdiği en kıymetli üstat şairlerdendi. O, Fatih devrinin son yıllarında Kastamonu'da ikamet etmekte iken "döne döne" redifli

¹⁵ Bu mevzu ile ilgili XV. asır sonlarına ait tapu-tahrir ve müsellemler defterlerinde ilgi çekici bilgiler tespit edilmiştir (BOA. TD. 23M; İBK. MCO. 63). Ancak bahsi geçen konu, bu araştırmanın sınırlarını aştığı için bununla ilgili ayrı bir çalışma hazırlanmaktadır.

¹⁶ Nitekim daha sonraki dönemde Şehzade Korkud'un da Manisa halkı tarafından büyük hürmet gördüğü bilinmektedir.

gazeli ile meşhur olmuş ve daha sonra Kastamonu'dan ayrılmıştır. Kısa süreliğine Karaman valisi Şehzade Abdullah'ın maiyetinde divan kâtipliği yapmış, hamisinin ölümünden sonra İstanbul'da uzun süre Sultan II. Bayezid'in himayesinde kalmış ve nihayet Şehzade Mahmud Manisa valisi iken onun hizmetinde çalışmıştır. Şehzade, şaire büyük teveccüh göstermiş ve onu meclisinden ayırmamıştır. Necati'nin bazı gazelleri Kastamonulu Şemsî adlı bir kadı tarafından bestelenmişti. Necati, efendisi ve hamisi Şehzade Mahmud'un Manisa'da vefatını müteakip, İstanbul'a gelerek Divan-ı Hümâyûn'da kâtiplik yapmış ve H.914/1508-1509 M. tarihinde bu şehirde vefat etmiştir (Necati Beg, 1992:18-23; Latîfi, 2000:521). Sehî Bey, Şehzade Mahmud ile şair Necati arasındaki sıkı münasebeti dile getiren şiirleri tezkiresinde vermiştir (Azlal, 2009).

Şehzade Mahmud'un çevresindeki yakın adamlarından ve ilim erbabından biri de Arslan oğlu Hamza Bâlî (Ö.1493-1494 M.) adını taşımakta olup, bu zat Şehzade Mahmud adına eser de telif etmişti (Emecen, 1994:384). Manisa'da iken Şehzade Mahmud'un divan kâtipliğini, defterdarlığını vb. hizmetlerini yerine getirmiş bulunan şahıslar hakkında bilgi bulunsa da, bunlardan bazılarının Kastamonu'da iken şehzadeye hizmet ettikleri anlaşılmaktadır. Sehî Bey, Sun'î, Şevkî, Fedayî (Ali Bâlî), Zafî vb. isimler Kastamonu veya Manisa'da iken şehzade hizmetinde bulunmuşlardır. Şair Şevkî'nin de Şehzade Mahmud'un divan kâtipliğini yürütmüş olduğu iddia edilmiştir (Uzunçarşılı, 1988a:126; Canım, 2007:309). Şehzade Mahmud'un Manisa valiliği sırasındaki lalası ise Kasım Bey idi.

Şehzade Mahmud'un Manisa valiliği esnasındaki faaliyetleri hakkında kaynaklarda yeterli ölçüde bilgiye tesadüf edilememiştir. Hoca Sadeddin Efendi, İbn Kemal, Lütfi Paşa vb. Osmanlı müverrihleri bu konuda sadece, onun Manisa'da kısa bir süre valilik yaptığı bilgisini vermekle yetinmişlerdir. Bunun nedeni, şehzadenin bu kısa valiliği sırasında Manisa'da önemli bir hadiseye rastlanmaması olsa gerektir. Ancak yeni kaynaklar bulunduğu şehzadenin Manisa'daki faaliyetleri elbette biraz daha açıklık kazanacaktır.

Şehzade Mahmud ilmî, edebî açılardan dolu dolu geçirdiği ancak idari bakımdan fazla bir icraatta bulunamamış görüldüğü Manisa valiliği sırasında, genç yaşta hastalanarak H.913/1507-1508 M. tarihinde vefat etmiştir (İbn Kemal, 1997:55; Lütfi Paşa, 2001:195; Emecen, 1989:30). Kabri, Bursa-Muradiye'deki türbesindedir.

XVI. yüzyıl ilk çeyreğine ait Osmanlı vakıf kayıtlarına göre, Şehzade Mahmud'un kabrine, *Hüdavendigâr* livasına bağlı Aydıncık nahiyesinden vakıfta bulunulmuştur (166 Nr. Muhasebe Defteri, 1994:160,218). Bu çerçevede "Vakf-ı Türbe-i Merhum Sultan Mahmud-tâbeserah-" başlığı altında gösterilen *Eriklü* köyü (Hane:10; Müc. 13; İmam:1; Hâsıl:2099), *Ziyaret* köyü (Hane:9; Hane-i Gebr:4; Müc. 15; İmam: 1; Hâsıl: 3742), *Hortaniye* köyü (Hane: 13; Müc. 10; Hasıl: 5080), ...? köyü (Hane:15; Müc. 10; Müezzin: 1; Hâsıl:3977) ve *Ziyaret* köyüne tâbi olup altı çiftlik miktarı yer olan *Çürüden-İlyas* mezrası (Hâsıl:1069) Şehzade Mahmud'un türbesi için vakfedilmiştir. Aynı dönemde *Biga* livasına tâbi bulunan *Mizân* köyü (Hane:24; İmam:1) hâsılı (4015) de "Vakf-ı Sultan Mahmud Şehzâde-tâbeserah-" mezarına sarf olunmak üzere vakfedilmiştir.

Şehzadenin ölümü, onun çevresindeki şairleri derinden üzmüştür. Onun için yakılmış bir ağıtın son dizesi şöyledir (Hoca Sadettin, 1992:IV, 112-113):

*Saruhan vilâyeti Şehi (Şahı) Mahmud Han kani,
Beyley ziyetü Cihan Şahının ögüncü kani.*

Şehzade Mahmud'un ölüm tarihi ise;

*Kan ağlasun yıldız, felek inleyip dursun,
Ayla güneş bu ateşle yansın tutuşsun,
Fenahaneden çün itti Mahmud Han sefer,
Tarih didi Lâmi'î Hak rahmet eylesün.*

Beyitleriyle dile getirilmiş olup, bu dizelerde Şehzade Mahmud'un ölümü ile âlemin üzüntüye gark olduğu edebî bir üslupla anlatılmıştır. Burada Şehzade Mahmud için "Han" unvanı kullanılmış olması da devrin teamüllerine uygun görünmektedir.

İbn Kemal (1997:55, 261-262), II. Bayezid'in oğullarından olarak Şehzade Mahmud'u beşinci sırada zikretmiş ve ondan; *Şehzâde-i kamer-kemer gevher-i tâbında-manzar, dürc-i hüner, bedr-i sipihr-i kemâl, ahter-i burc-ı celâl, safha-i tığ-i mâ-i mesküb ve hatt-ı hattîsi zill-i memdûd, mahâsin-i ahlâkla mahbûb, ahâsin-i evsâfla mevdûd, mecma'-ı lütf ü menba'-ı cûd, merhûm u mağfûr Sultân Mahmûd* şeklinde övgü dolu sözlerle bahsetmiştir. Yine aynı müellif, onun Kastamonu ve Saruhan sancaklarında yaklaşık yirmi yıl valilik ettiğini de ifade ettikten sonra Şehzade Mahmud'un ölümü ile ilgili, şehzadenin dünyadan ayrılışıyla saadet yurdunun burçlarının yıkıldığı, şeref kutusunun mücevherlerinin etrafa saçıldığı anlamında Türkçe bir beyti de nakletmiştir:

*Burc-ı bârû-yı sa'adet oldı pest
Gevher-i dürc-i şeref oldı şikest.*

Adı geçen müellif, Şehzade Mahmud'un ölümünü duyan babası II. Bayezid'in duyduğu derin üzüntüyü de eserinde dile getirmiştir:

*Bedr gittiyse şems sağ olsun
Turduğunca cihân bakâ bulsun.*

Sultanı teselli için söylenen bu Türkçe beyitte yazar, Şehzade Mahmud'u dolunaya benzetmiş ve onun ortadan kaybolmasından ötürü insanların üzülmemesi gerektiğini, çünkü şehzadenin babası II. Bayezid'in bir güneş misali etrafı aydınlattığını, o var oldukça cihanın da ayakta duracağını yine edebî bir üslupla ifade etmiştir.

İbn Kemal (1997:261-262), Şehzade Mahmud'un kişiliği hakkında bilgi verirken, onun şecaat ve cesaretini de övmüş ve sancak valiliği esnasında, muhtemelen Kastamonu sancağında iken bu cesaretini ispat ettiğine dair bir rivayet nakletmiştir. Şöyle ki, Şehzade Mahmud'un idaresi altındaki memleket ve köylerde son derece iri ve güçlü bir ayı zuhur etmiş. Bu canavar, günlerce çevre halkını tehdit etmiş, yollar kesmiş, kükremiş hatta bir *Türk'e* saldırarak onu yaralamış, atını da öldürmüştü. Bu ayıyı her kim öldürürse ona bin akçe ödül verileceği bütün memlekete ilan edilmiş. Bu haber, *şehirde ve köyde, ilde ve boyda, eşraf ve avam arasında* hızla yayılarak meşhur olmuş. Ancak bu korkunç canavar bir türlü bertaraf edilememiş. Nihayet Şehzade, yaralı *Türk'e* haber gönderip, ayının geçeceği yerde filan gün beklemesini, kendisinin ise bir adam gönderip, o yerde o gün ayıyı öldürteceğini bildirmiş. O gün geldiğinde Şehzade, sabahleyin erkenden ve gizlice atlanıp silahlanarak ve tebdil-i kıyafet, ayıyı gözleyen

Türk'ün yanına varmış. Bir müddet bekledikten sonra Türk ona ayıyı uzaktan göstermiş. Şehzade, elindeki keskin kılıçla ayıya hücum etmiş. Ayı, iki arka ayağı üzerine kalkarak pençeleri ileride olduğu halde Şehzadeyi karşılamış. Şehzade, var gücü ile ayıya hamle edip onu ikiye ayırmış ve böylece halkını bu canavardan kurtarmış.¹⁷

Bu hadise ve buna benzer birçok vakada, Şehzade Mahmud'un şecaatinin ispat edildiğini bildiren İbn Kemal (1997:262), onun Kastamonu sancağına vali olarak gönderilmesi ve bu vilayeti emniyet içinde idare etmesi sayesinde adı geçen bu memleketin huzur bulduğunu, adaletin temin edilmesiyle yerli yabancı herkesin güvene kavuştuğunu eserinde beyan etmiştir. Yine aynı müellif, bu çerçevede Kastamonu vilayeti ileri gelenlerinin, Şehzade hizmetine girerek onun himayesine mazhar olduklarını da ilave etmiştir.

Şehzade Mahmud'un, diğer pek çok Osmanlı şehzadesi ve babası II. Bayezid gibi her alanda iyi bir eğitim görmüş olduğu, ava, spora (Tezcan, 2006:191-204; Yücel, 1999:328-329), edebiyata ilgi duyduğu yukarıdaki örneklerle daha iyi anlaşılmaktadır. Buna ilaveten Kastamonulu şairlerden biri olan Ferâhî, Şehzade Mahmud için yazdığı bir kasidede;

Âğ u saru vü kızıl rengin zagarlar ki yeler
Keklügi sekdürmeyüb bildircinin bagrın deler

Mısralarıyla Şehzade Mahmud'un avcılık ve atıcılıktaki maharetini dile getirmiştir (Latîfî, 2000:427-428).

6. ŞEHZADE MAHMUD'UN ÇOCUKLARI

Şehzade Mahmud'un Kastamonu sancak valiliği sırasında evlendiği anlaşılma birlikt, ona eş olan hatunun kimin kızı olduğu veya hangi aileye mensup bulunduğu tespit edilememiştir. Onun Kastamonu'da iken muhtemelen Candaroğulları hanedanına mensup bir hatunla evlenmiş olması imkân dahilindedir. Buna ilaveten Şehzade Mahmud'un başka evlilikler de yapmış olduğuna dair iddialar vardır. Oğullarından Musa'nın annesinin farklı bir kadın olduğu da öne sürülmüştür (Uluçay, 1959:115). Sancağa çıkan şehzadelere hükümdar tarafından hediyeler gönderilmesi âdettendi. Nitekim II. Bayezid de, diğer şehzadeler yanında Kastamonu sancakbeyi Mahmud'a da 1485 yılında 6 oğlan ve 5 cariye göndermişti (Uluçay, 1985b:22). Bu çerçevede Şehzade Mahmud'un bu cariyelerden biri veya birkaçı ile izdivacı söz konusu olabilir.

Kaynaklarda verilen bilgiler incelendiğinde Şehzade Mahmud'un *Musa*, *Orhan* ve *Emir Han* (Süleyman ?) isimlerini taşıyan üç oğlunun var olduğu görülmektedir (Creasy, 1854:207; Uluçay, 1959:115). Bu çocukların doğum yerleri Kastamonu olup, üçü de 1490'lı yıllarda dünyaya gelmişlerdir.

Şehzade Mahmud'un Kastamonu'dan Manisa'ya nakli sonrasında burada vefat etmesini müteakip bu oğullardan *Şehzade Orhan* Kastamonu sancak beyliğine, diğer oğul *Şehzade Musa* ise Sinop sancak beyliğine getirilmiştir (İbn Kemal:262). Oğullardan *Emir Han*'ın bu tarihlerde henüz küçük yaşlarda olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁷ Osmanlılarda şehzadeleri övmek için uygun görülen bu tarz hikâyelerin diğer bir örneğini de Cem Sultan'ın şecaatini göstermek üzere Balkanlar'da yaşandığı kabul edilen bir rivayet oluşturmaktadır (Saltukname III: 365).

Onun adı bazı kayıtlarda sadece *Emîr* olarak da geçmektedir (Solak-zâde, 1989:5). Bu tarihte Sinop'un, müstakil bir sancak olarak Kastamonu'dan ayrılıp ayrılmadığı konusunun ise izaha muhtaç olduğunu söylemek gerekir. Çünkü Sinop, miladi 1530'larda bile halen Kastamonu sancağının bir kazası mevkiinde idi.

Babası ile giriştiği mücadeleyi kazanan I. Selim'in 1512'de tahta çıkmasını ve kardeşlerinden Ahmed ile Korkud'u da bertaraf etmesini müteakip yukarıda adları geçen bu şehzadeler ortadan kaldırılmıştır (Uluçay, 1954a:74-90; Uluçay, 1954b:142; Akman, 1997:39).

Hoca Sadettin (1992:IV, 112-113, 154-155), bu oğulların isimlerini eserinde zikrettikten sonra, bu üç şehzade ile birlikte *Şehzade Şehinşah oğlu Şehzade Mehmed* ve *Şehzade Alemşah oğlu Şehzade Osman*'ın Bursa'da iken, amcaları Sultan I. Selim Han tarafından devletin bekası uğruna ortadan kaldırıldıklarını (M.1512) nakletmiştir. İdris-i Bitlisî (2001:112-113) de eserinde bu olaylardan biraz daha teferruatlı bahsetmiştir. Ona göre, II. Bayezid'in son günlerinde oğullarından *Şehzade Ahmed* ile *Şehzade Selim* arasında taht mücadelesi vuku buldu. Diğer oğullardan *Şehzade Şehinşah oğlu Mehmed* ve *Şehzade Alemşah oğlu Osmanşah* ile *Şehzade Mahmud*'un oğulları *Şehzade Musa*, *Şehzade Orhan*, *Şehzade Emir Bey* ve *Şehzade Mustafa* Bursa'ya gelip, o sırada sultan olmuş olan amcaları Selim'in emrine girdiler. Sultan Selim bunlara iltifat etti. Ancak kısa süre sonra bu şehzadelerin taht iddiacısı olarak öne çıkmaya başladıkları dedikodusu Sultan Selim'e ulaştı. Yeni padişah tarafından azarlanan bazı yeniçeriler de, "...biz böyle şeylere katlanamayız, Selim'den başka saltanata hazır (saltanata aday) on bir mülk sahibi (şehzade) daha var" mealinde sözler sarf etmeleri de Sultan'ı bu şehzadeler aleyhinde harekete geçirdi. Neticede bunlar Bursa'da padişah emri ile idam edildiler.

Âli'nin *Künhü'l-Ahbâr* adlı eserinde, *Şehzade Mahmud*'un oğulları bir yerde *Musa*, *Emin* ve *Orhan*, diğer bir yerde ise *Mustafa*, *Süleyman* ve *Orhan* olarak nakledilmektedir (Uzunçarşılı, 1998: 250-251). Burada, *Şehzade Mahmud*'un çocukları ile kardeşlerinin oğullarının birbirine karıştırıldığı görülmektedir.

Netice olarak *Şehzade Mahmud*'un *Musa*, *Orhan*, *Emir Han* adlı maktul oğulları, Bursa- Muradiye'de *Sultan II. Murad Han Türbesi* bünyesine yani babaları ile aynı mekâna defnedilmişlerdir. Buradaki türbe, *Şehzade Mahmud*'un vefatı üzerine M.1507 yılı civarında, şehzadenin annesi *Bülbül Hatun* tarafından *Mimar Yakub*'a ve bir iddiaya göre de *Ali b. Abdullah*'a yaptırılmıştır. Bülbül Hatun'un kendisi de bu türbede metfun bulunmakta olup, sandukası mermerdendir (*Türkiye'de Vakıf Abideler*, 1972:287; Diyarbakirli, 1993:218).

Şehzade Mahmud'un kızlarının da olduğu bilinmektedir. Bunlardan Kastamonu'da 1490'ların ortasında dünyaya gelen *Hançerli Fatma Sultan*, II. Bayezid'in adamlarından *Mustafa Bey* oğlu Mehmed Bey ile evli idi. Fatma Sultan'ın, İstanbul ve Bursa'da kendi adına hamam (M.1524) ve saraylar inşa ettirdiği ve M.1532-33 tarihinde vefat ettiği söylenmektedir (Uluçay, 1956:50; Öztuna, 1996:149). Kabri İstanbul'da Eyüp Sultan'da bulunmaktadır (Çoruhlu, 1997:46-47). Fatma Sultan'ın bu evlilikten Mustafa ve Kasım adlı iki oğlu dünyaya gelmişti (Uluçay, 1959:115).

Şehzade Mahmud'un Kastamonu'da dünyaya gelen diğer bir kızının adı ise Ayşe Hundî Sultan idi. Bu hatunun vefat tarihi tespit edilememiştir.

7. SONUÇ

Sultan II. Bayezid'in oğullarının en küçüğü olan Şehzade Mahmud, babası tahta çıkmadan önce doğmuş (1475) ve babasının hükümdarlığının önemli bir bölümünde (1484-1507) Kastamonu ve Manisa'da sancak valiliğinde bulunmuştur.

Uzun yıllar Candaroğulları Beyliği elinde ve bu beyliğin merkezi mevkiinde bulunan Kastamonu, M.1461 yılında Osmanlılar tarafından kesin olarak ele geçirilmesini müteakip bir sancak merkezi haline getirilmiş ve bu vilâyette ilk defa bir Osmanlı şehzadesi olarak Sultan Cem görev yapmıştır (1469-1474). Akabinde gelen yıllarda Sultan II. Bayezid'in tahta çıkmasının ardından Kastamonu'ya, adı geçen bu sultanın oğullarından Şehzade Sultan Mahmud vali olarak tayin olunmuştur.

M.1484-1504 yılları arasında Kastamonu'da ve M.1504-1507 yılları arasında da Manisa'da valilik görevini yürüten bu şehzade, bir taraftan çevresinde bir ilim halkası oluşturmuş, diğer taraftan ise Kastamonu ve Manisa'da ilmî ve sosyal müesseselerin vücuda getirilmesine katkı sağlamıştır. Kaynaklarda Kastamonu vilayetinde onun adına inşa edilmiş cami ve çeşme gibi eserlerin zikri geçmektedir. Diğer taraftan Şehzade Mahmud, Kastamonu'da dedesi Fatih zamanında tımara çevrilmiş vakıf arazilerin, babası II. Bayezid'in izlediği genel siyasete uygun olarak yeniden vakfa dahil edilmesi çalışmalarında rol almış ve Osmanlı devletinin Sultan II. Bayezid devrinde bu şekildeki umumî bazı uygulamalarını bu şehirde icra etmiştir. Muzafferredin Medresesi ve Çayırck Hamamı vakıfları buna örnek olarak gösterilebilir.

Şehzade Mahmud'un Kastamonu valiliği esnasındaki dikkate değer bir diğer icraatı, vilayette müsellemlik vazifesindeki bazı reayayı bu vazifeden ihraç ederek sayyâdlık (avcı kuş yetiştiriciliği) görevine geçirmesidir. Onun devrinde kaynaklar Kastamonu, Hoş-alay ve Sinop gibi kazalarda kuşçulukla iştilal eden şahıslardan bahsetmiştir.

Şehzade Mahmud, Kastamonu valiliği esnasında, Cem Sultan devrinde zaten temelleri atılmış bulunan Osmanlı devlet nizamının bu vilayette biraz daha kökleşmesini sağlamıştır. O ve yanında bulundurduğu *lala*, *defterdar*, *nişancı*, *musahip* gibi devlet erkânı, Kastamonu'da Selçuklu ve Beylikler devrinde tesis edilmiş bulunan sosyal devlet anlayışını aksatmadan geleceğe taşımışlardır. Bu çerçevede Kastamonu'da Selçuklu ve Beylikler döneminde olduğu gibi, Osmanlılar zamanında da Şehzade Mahmud'un sancak beyliği sırasında gelişmiş bir hükümet mekanizmasının ve saray geleneğinin sürdürüldüğünü kabul etmek gerekir.

Kastamonu'da sancak valisi iken gerçekleştirdiği bazı icraatlardan ötürü Şehzade Mahmud'un halk arasında sanki bir destan kahramanı gibi ün saldığına dair rivayet, bazı Osmanlı müelliflerinin eserlerine konu teşkil etmiştir. Onun ormana tek başına giderek, yörede halka zarar veren ve korkutan iri kıyım bir ayıyı kılıcıyla ikiye biçip yok etmesi hadisesi buna misal gösterilebilir. Burada Şehzade Mahmud, milletini ormandaki canavarı keskin silahıyla öldüren tarihî Türk destan kahramanı Oğuz Kağan'a benzetilmiş görünmektedir. Osmanlı müellifi İbn Kemal'in, eserinde bu olaya yer verme gereği duyması, Şehzade Mahmud menkıbelerinin muhtemelen halk arasında da biliniyor olmasından kaynaklanmış olabilir. Şehzadenin Kastamonu'da iken avcı kuş yetiştiriciliğine verdiği önem kadar, Türk hükümdar ve beylerinin ava çıkma geleneğini de bu vilayette devam ettirmiş olduğunu burada belirtmek gerekir.

Şehzade Mahmud, amcası Cem Sultan gibi, Kastamonu valiliğinden sonra başka bir Osmanlı vilayetine, Manisa'ya gönderilmiştir. Şehzade Mahmud, kısa süre sonra bu son valilik görevi sırasında Manisa'da vefat etmiştir. Onun Manisa'daki üç-dört yıllık görevi süresince kendi adına cami, çeşme vb. tesisler inşa ettirip ettiremediği tespit edilemese de, Manisa'da bu şehzadenin çevresinde geniş bir ilim halkasının vücut bulmuş olduğu çok iyi bilinmektedir.

Şehzade Mahmud, uzun süre valilik yapmış olmasına rağmen, ömrü vefa etmediği için Osmanlı tahtına çıkma imkânı bulamamıştır. Hatta o, kardeşlerinden Selim, Ahmed ve Korkud'un Osmanlı tahtı için aralarında giriştikleri mücadeleleri de görmemiştir.

Çok genç olarak, otuz iki yaşlarında hayata veda eden Şehzade Mahmud'un oğulları Musa, Orhan ve Emir Han ise babaları kadar bile bir ömür süremeyip, talihsiz bir şekilde Osmanlı taht mücadeleleri içinde hayatlarını kaybetmişlerdir.

Osmanlı hanedanının büyük kollarından birine mensup küçük bir dal olarak tarif edilebilecek bu şehzade ve oğulları ile ilgili en canlı hatraya, ne Kastamonu'da ne de Manisa'da rastlanabilir. Bu ailenin sonsuzluk uykusuna yattığı Bursa'daki Sultan Murad Türbesi, acı ve ibret dolu hatıraların canlı ve somut örnekleri olarak ziyaret edilebilir.

KAYNAKÇA

- 166 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) (1995), Haz. Ahmet Özkılıç, Ali Coşkun ve Başk., BDAGM Yay., Ankara.
- 438 Numaralı Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri (937/1530) II. (1994), Haz. Ahmet Özkılıç, Ali Coşkun ve Başk., BDAGM Yay., Ankara.
- Akman, Mehmet (1997), *Osmanlı Devletinde Kardeş Katli*, Eren Yay.
- Atalar, Münir (1981), "Osmanlı Padişahları", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi*, C.24, s.425-460. Ankara.
- Azlal, Eyyüp (2009), "Necati Bey'in Edebi Muhitleri", *Ayvakti*, Aylık Kültür ve Edebiyat Dergisi, Eylül,2009, Sayı: 108., <http://www.ayvakti.net/default.asp?islem=goster&sira=1222>. (Erişim Tarihi: 25.11.2009)
- BOA. TD. (Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Tapu-Tahrir Defteri), Nr. 23M.
- Canım, Rıdvan (2007), "Edirne Muradiye Mevlevîhanesi ve Edirneli Mevlevî Şairler", *Türk Kültürü, Edebiyatı ve Sanatında Mevlâna ve Mevlevîlik – Bildiriler*, s.285-326, Sümam Yayınları: 1 / Bildiriler Serisi: 1.
- Creasy, Edward Shepherd (1854), *History of The Ottoman Turks: from the beginning of their empire to the present time*, Vol 1, London.
- Çoruhlu, Tülin (1997), "Eyüp Sultan ve Çevresindeki Hazirelerde Bulunan Hançerli Lahitler ve Taş Sandukalar", *Eyüp Sultan Sempozyumu, Tebliğler*, 9-11 Mayıs,1997, s.43-59. Eyüp Belediyesi Yay., İstanbul.
- Diyarbakirli, Nejat ve Mehmet Önder (1993), *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*.

- Emecen, Feridun (1989), *XVI. Asırda Manisa Kazası*, TTK Yayınları.
- (1994), “Kuruluş’tan Küçük Kaynarca’ya” *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, (Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu), İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) yayınları.
- Erdem, İlhan ve Kazım Paydaş (2007), *Ak-Koyunlu Devleti Tarihi*, Birleşik Yayınevi, Ankara.
- Eroğlu, Haldun (2002), “Osmanlıya Karşı Savaşan Osmanlı Şehzâdesi: Şehzâde Ahmet’in Oğlu Şehzâde Kasım (907/1501-924/1518)”, *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)* Sayı: 13, s.227-236. A.Ü. Yayını, Ankara.
- (2004), *Osmanlı Devletinde Şehzadelik Kurumu*, Akçağ Yay.
- Hoca Sadettin Efendi (1992), *Tacü't-Tevarih, III, IV*, (Haz. İ. Parmaksızoğlu), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Hollings, Mary A. (1924), *Europe in Renaissance and Reformation: 1453-1660*, London: Methuen & co.ltd.
- İBK. MCO. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları), Nr. 63.
- İBK. MCO. (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Yazmaları), Nr. 75.
- İbn Kemâl (1997), *Tevârih-i Âl-i Osman, VIII. Defter*, (Haz. Ahmet Uğur), TTK., Ankara.
- İdris-i Bitlisî (2001), *Selimşahnâme*, (Haz. Hicabi Kırlangıç), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- İsen, Mustafa (1999), *Latîfi Tezkiresi*, Akçağ Yay.
- Kâtip Çelebi (1980), *Tuhfetü'l-Kibar fî Esfari'l-Bihar*, (Haz. O. Şaik Gökyay), Tercüman 1001 Temel eser.
- Kuzubaş, Muhammet (2010), “Evliya Çelebi Seyahatnâmesi’nde Ladik”, *ODÜ S.B.E. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, s.91-101.
- Latîfi (2000): *Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, (Haz. Rıdvan Canım), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara.
- Lütfi Paşa ve Tevârih-i Âl-i Osman* (2001), (Haz. Kayhan Atik), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Necati Beg Divanı* (1992), (Haz. Ali Nihat Tarlan), Akçağ Yay.
- Okur Meriç, Münevver (2006), *Cem Sultan. Hayatı, Esareti, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirleri*, Ankara.
- Öztuna, Yılmaz (1996), *Devletler ve Hanedanlar II*, 2. Baskı, Kültür Bakanlığı, Ankara.

- Setton, Kenneth Meyer (1978), *The Papacy and The Levant (1204-1571)*, Vol. II, The American Philosophical Society, DIANE Publishing.
- Solak-zâde Tarihi I* (1989), Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, (Haz. Vahit Çabuk), Kültür Bakanlığı Yay., Ankara.
- Taş, Kenan Ziya (1999), *Osmanlılarda Lalalık Müessesesi*, Kardelen Kitabevi, Isparta.
- Tezcan, Hülya (2006), *Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri*, Aygaz (Koç) Yayınları, İstanbul.
- Tursun Bey (1977), *Târih-i Ebü'l-Feth*, (Haz. Mertol Tulum), İstanbul.
- Türkiye'de Vakıf Abideler ve Eski Eserler: Bursa İl Merkezi* (1972), Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Uluçay, M. Çağatay (1941), *Manisa'daki Saray-ı Âmire ve Şehzadeler Türbesi*, Manisa Halkevi Yayını, Manisa.
- (1954a), "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C.VI, S.9, s.53-90. İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul.
- (1954b), "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C.VII, S.10, s.117-142. İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul.
- (1956), *Harem'den Mektuplar I*, Vakıf Matbaası, İstanbul.
- (1959), "Bayazid II. in Âilesi" *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, C.X, S.14, s.105-124. İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul.
- (1985a), *Padişahların Kadınları ve Kızları*, TTK, Ankara.
- (1985b), *Harem II*, TTK, Ankara.
- Upham, Edward (1829), *History of The Ottoman Empire, from its establishment, till the year 1828*, Vol. I, London.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1966), "II. Bayezid'in Oğullarından Sultan Korkut", *Belleten* 30/120, s.539-601. TTK, Ankara.
- (1975), "Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri", *Belleten* 39/156, s.659-696. TTK, Ankara.
- (1988a), *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, 3. Baskı, TTK, Ankara.
- (1988b), *Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı*, 3. Baskı, TTK, Ankara.
- (1998), *Osmanlı Tarihi, II*, TTK, Ankara.
- VGMA* (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi), Defter Nr. 206, Sayfa Nr. 186, Sıra Nr. 828.
- Yakupoğlu, Cevdet (2007), *Kuzeybatı Anadolu'nun Sosyo-Ekonomik Tarihi*, G.Ü. S.B.E. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- (2009), *Kuzeybatı Anadolu'nun Sosyo-Ekonomik Tarihi* (Kastamonu-Sinop-Çankırı-Bolu) XIII-XV. Yüzyıllar, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Yücel, Yaşar (1991), *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar I*, 2. Baskı, TTK yayınları, Ankara.
- Yücel, Ünsal (1999), *Türk Okçuluğu*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

EKLER

BELGELER

و کرا و نغان رهنبر یوکا مه و قریم سابقا ابر شرف لولجا قسه
طاش کور برن قانسى کتوز بوجوق مد کولایه نکلنه هم اولمش لاشی
حالیا قتلونه قانسى لرمها بو تبار نغینشی ابر و عهص نام
کوندر بر و کرا اولغان ایکن باره رهنبر لولجا چون طاش کور برک
در رسه سنک مدرس لویک نام وقف کونکر سوزوننی اولمیسر
همه یا ده انکه عشره مدرسیه صرف لولکونکر چردیو ل علام
له ورت لغان محمد طالع ناه صفره دلی مکتوب کوندر بر بمعنا ی
اوله و حقى تخمینا اکلینچما یه سیر بر علامه عهص اولمش و کرا اولغان
زینتله وقف مور اولمچا بویور لره وقف اوله و چه لر ز
تمت اولمغان بویولمش قدر اولدنه ل اولمسط سهر موم اکرام
لج و لصر و نماز دیو و هر کسه یه قند اولمش اوله کسیر
کاکا نا وقف مور مار لره

Belge 1: Taşköprü kazasındaki Muzafferredin Medresesinin tımara çevrilmiş bazı vakıflarının Şehzade Sultan Mahmud'un valiliği sırasında yeniden vakfa tahvil edildiğine dair belge (İBK. MCO. 63, 89b).

Şehzade Sultan Mahmud'un Kastamonu'daki haslarından: Devrekâni kazası
Çırdak köyü (BOA. TD. 23M, 142).

Belge 2: Şehzade Sultan Mahmud'un Kastamonu'daki haslarından: Devrekâni kazası
Çırdak köyü (BOA. TD. 23M, 142).